

Een Stralende Toekomst in het Vooruitzicht? Opvoeding, Persoonlijkheid en Problemen in de Kindertijd en Adolescentie als Voorspellers van Toekomstig (Mal)Adaptief Functioneren

İldeniz Arslan¹

¹Department of Psychology, Education & Child Studies (DPECS), Jeugd en Gezin, Erasmus Universiteit Rotterdam, Rotterdam, Nederland

Samenvatting Dit proefschrift biedt inzicht in hoe individuele en contextuele factoren samenhangen met (mal)adaptief functioneren van kindertijd tot en met jongvolwassenheid. Gedrags- en emotionele problemen, persoonlijkheidsontwikkeling en ouder-adolescent conflict hingen samen met maladaptief én adaptief functioneren later in het leven. De bevindingen tonen aan dat we al vroeg in het leven tekenen kunnen zien van een positieve, stralende toekomst van kinderen. Het wordt aanbevolen om in onderzoek en praktijk niet alleen te richten op het voorkomen en herstellen van klachten bij kinderen, opvoeders en gezinnen, maar óók op het duurzaam versterken van krachten.

Trefwoorden welbevinden, kindertijd tot en met jongvolwassenheid, longitudinaal, voorspellers, positieve ontwikkeling

Artikelgeschiedenis

Ontvangen: 15 november 2023

Geaccepteerd: 27 november 2024

Online: 8 januari 2025

Contactpersoon

İldeniz Arslan, ildenizarслан@gmail.com

Copyright

© Author(s); licensed under [Creative Commons Attribution 4.0](#). This allows for unrestricted use, as long as the author(s) and source are credited.

Financiering Onderzoek

Geen

Belangen

Geen

Hoe groeien kinderen op tot gelukkige en gezonde volwassenen? Individuele en contextuele factoren zoals persoonlijkheid en opvoeding kunnen al vroeg in het leven voorspellen hoe kinderen als volwassenen functioneren (Belsky et al., 2020; Bernstein et al., 2008). Hoewel relatief veel kennis beschikbaar is over hoe dergelijke factoren gerelateerd zijn aan *maladaptief* functioneren, zoals bijvoorbeeld depressie of burn-out (Lomas et al., 2021), vormt dit een incompleet beeld van hoe iemand functioneert (Seligman, 2002, 2005; Westerhof & Keyes, 2010). Een persoon die weinig klachten ervaart, hoeft niet per definitie goed te functioneren; het is ook belangrijk om te kijken naar de positieve uitkomsten, zoals geluk, die de persoon (niet) ervaart (Keyes, 2005). Een completer beeld van functioneren bestaat dus uit maladaptieve én adaptieve aspecten (Iasiello et al., 2020; Mason Stephens et al., 2023). Het proefschrift *'A bright future ahead'* heeft onderzocht hoe individuele en contextuele factoren samenhangen met functioneren, van kindertijd tot en met jongvolwassenheid.

Het proefschrift omvat vier longitudinale studies met datasets van drie Nederlandse en Vlaamse langlopende onderzoeken. In alle studies zijn vragenlijsten ingevuld door meerdere informanten, zoals kinderen, adolescenten, jongvolwassenen, moeders, vaders en leerkrachten. In de eerste studie ($N \approx 374$, twee meetmomenten) is middels multiële regressieanalyses onderzocht hoe gedrags- en emotionele problemen in de kindertijd (tussen 4 en 8 jaar) samenhangen met welbevinden zestien jaar later. De tweede studie ($N=329$, vier meetmomenten) gebruikte latente groei modellen om te onderzoeken hoe de ontwikkeling van Big Five-persoonlijkheidsdimensies tijdens de adolescentie (14 tot en met 23 jaar) gelinkt is aan welbevinden op 25-jarige leeftijd. De derde studie ($N=2,229$, drie meetmomenten) paste eveneens latente groei modellen toe om de relatie tussen overbeschermende opvoeding op 11-jarige leeftijd en de ontwikkeling van welbevinden (11 tot en met 16 jaar) te analyseren. De vierde studie ($N=244$, drie meetmomenten, rond de leeftijd van 14 jaar) gebruikte random intercept cross-lagged panel modellen om de samenhang tussen ouder-adolescentrelatiekwaliteit en welbevinden te onderzoeken, met metingen om de drie maanden.

1 Zijn Individuele en Contextuele Factoren Longitudinaal Gerelateerd aan Welbevinden?

De bevindingen toonden aan dat meer gedragsproblemen (druk en agressief gedrag) in de kindertijd samenhangen met meer sociale problemen, agressie, denkproblemen, psychoticisme (pathologische persoonlijkheidskenmerk getypeerd door ongewone overtuigingen en excentriciteit) en een lagere tevredenheid over de gezondheid zestien jaar later (Arslan et al., 2021). Emotionele problemen, zoals angstig of teruggetrokken gedrag, hingen niet samen met welbevinden. Wanneer deze problemen echter gepaard gingen met gedragsproblemen vertoonden kinderen later meer agressief gedrag. De manier waarop drie van de vijf Big Five-persoonlijkheidsdimensies in de adolescentie zich ontwikkelen, hing samen met het welbevinden later (Arslan et al., 2023a). Adolescenten met een minder sterke afname in de persoonlijkheidsdimensies extravertie (spontaan en spraakzaam) en emotionele stabiliteit en een sterkere toename in vindrijkheid (creativiteit en inzicht) ervoeren minder burn-outsymptomen en voelden zich gelukkiger als jongvolwassene. Een overbeschermende opvoeding was gelinkt met welbevinden, maar alleen op hetzelfde moment en niet op de langere termijn (Arslan et al., 2023b). Adolescenten die hun ouders als overbeschermend ervoeren, vertoonden gelijktijdig meer angstige en depressieve klachten, meer antisociaal gedrag en lagere schoolprestaties, maar niet minder prosociaal gedrag. Als laatste bleek, wat betreft ouder-adolescentrelatiekwaliteit, conflict (maar niet ouderlijke steun) samen te hangen met het emotioneel welzijn van adolescenten in gezinnen (Arslan et al., 2024). Conflict met ouders riep drie maanden later meer negatieve emoties bij adolescenten op. Sommige verbanden bleken wederkerig; wanneer adolescenten meer negatieve en minder positieve emoties ervoeren, vond er later meer conflict plaats met ouders.

Kortom, zowel individuele factoren (gedrags- en emotionele problemen en persoonlijkheidsontwikkeling) als contextuele factoren (ouder-adolescent conflict) hingen over tijd samen met welbevinden. Deze bevindingen bieden nieuwe inzichten door aan te tonen dat individuele en contextuele factoren longitudinaal geassocieerd zijn met welbevinden, gedurende verschillende ontwikkelingsfasen en op tijdschalen variërend van jaren tot en met maanden.

2 Voorspellen Individuele en Contextuele Factoren zowel Maladaptieve als Adaptieve Uitkomsten?

Verschillende individuele en contextuele factoren hingen samen met een breed scala aan domeinen van maladaptief en adaptief functioneren. Dit is in lijn met de positief psychologische literatuur en de definitie van individueel functioneren volgens de *World Health Organization* (2006): 'Het totaal aan fysiek, mentaal en sociaal welbevinden, en niet enkel de afwezigheid van ziekte of gebreken.'

De bevindingen tonen aan dat maladaptief en adaptief functioneren gemeenschappelijke paden kunnen hebben (zoals met persoonlijkheidsontwikkeling), maar ook unieke paden, afhankelijk van andere factoren. Bijvoorbeeld, wanneer rekening werd gehouden met opvoedgedragingen ouderlijke warmte en afwijzing, dan was een overbeschermende opvoeding wel gerelateerd met een adaptieve uitkomst (schoolprestaties), maar niet meer met een maladaptieve uitkomst (antisociaal gedrag).

Daarnaast toonden langetermijnverbanden zowel homotypische (één factor voorspelt dezelfde factor) als heterotypische patronen (één type factor voorspelt meerdere factoren). Bijvoorbeeld, kinderen met meer gedragsproblemen lieten later meer soortgelijke problemen (bijvoorbeeld agressie) zien, maar ook andere uitkomsten zoals meer sociale problemen en persoonlijkheidsgerelateerde problemen zoals psychoticisme.

3 Limitaties

De datasets in dit proefschrift waren relatief homogeen in termen van culturele diversiteit en sociaal-economische status. Ter bevordering van de generaliseerbaarheid van de bevindingen wordt aanbevolen om in toekomstig onderzoek deze studies te repliceren in onderzoeksgroepen met meer diverse achtergronden.

4 Handvatten voor de Praktijk

Op basis van de bevindingen kunnen verschillende praktische implicaties worden geformuleerd. Een vroege focus op gedragsproblemen, persoonlijkheidsontwikkeling en

ouder-adolescent conflict kan waardevol zijn in preventie- en interventieprogramma's. Te denken valt aan het trainen van persoonlijkheidsdimensies zoals emotionele stabiliteit, extraversie en vindbaarheid. Daarnaast kan worden aanbevolen om middels gezinssystemische principes (het gezin als geheel bestaat uit subsystemen die elkaar en het geheel beïnvloeden) de aandacht te richten op zowel individuele als contextuele factoren. Interventies zouden zich kunnen focussen op het trainen van bepaalde persoonlijkheidsdimensies van de adolescent (individueel systeem) en tegelijkertijd kunnen richten op het bevorderen van de ouder-adolescentrelatiekwaliteit (contextueel systeem). Afstemming van deze systemen kan de beoogde verandering versterken (Weeland et al., 2021). Gezien de wederkerigheid tussen ouder-adolescent conflict en emotioneel welzijn van adolescenten kan de hulpverlening zich richten op emotiecommunicatie tussen ouders en adolescenten om conflict te verminderen. Verder zou er in interventies meer aandacht besteed kunnen worden aan heterogeniteit door individuele vooruitgang te beoordelen op meerdere uitkomsten en domeinen van functioneren. Tot slot, gezien de dominante focus op maladaptief functioneren in onderzoek en praktijk (Lomas et al., 2021; Vojt et al., 2018), is het aan te bevelen voor preventieve programma's en interventies om niet alleen te richten op het voorkomen en herstellen van klachten bij kinderen, opvoeders en gezinnen, maar ook op het duurzaam versterken van krachten.

5 Conclusie

Samenvattend blijkt uit dit proefschrift dat we al vroeg in het leven tekenen kunnen zien van een positieve, stralende toekomst van kinderen. Gedrags- en emotionele problemen in de vroege kindertijd, persoonlijkheidsontwikkeling in de adolescentie en ouder-adolescent conflict hangen samen met welbevinden later in het leven. Deze individuele en contextuele factoren houden verband met maladaptief én adaptief functioneren. Het is belangrijk om in toekomstig onderzoek en in de praktijk aandacht te hebben voor de klachten én krachten van kinderen, opvoeders en gezinnen.

Promotoren: prof. dr. Nicole Lucassen & prof. dr. Loes Keijsers

Het volledige proefschrift *A bright future ahead? Parenting, personality, and problems in childhood and adolescence as predictors of later (mal)adaptive functioning* – Erasmus University Rotterdam (eur.nl) is te lezen via: <https://pure.eur.nl/en/publications/a-bright-future-ahead-parenting-personality-and-problems-in-child>

Literatuur

- Arslan, İ.B., Lucassen, N., de Haan, A.D., Jongerling, J., Bakker, A.B., & Prinzie, P. (2023a). Adolescent personality development as a longitudinal marker for burnout and happiness in emerging adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, 47(3), 199–209. <https://doi.org/10.1177/01650254231152422>
- Arslan, İ.B., Lucassen, N., Keijsers, L., & Stevens, G.W.J.M. (2023b). When too much help is of no help: Mothers' and fathers' perceived overprotective behavior and (mal)adaptive functioning in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 52, 1010–1023. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01723-0>
- Arslan, İ.B., Lucassen, N., Van Lier, P.A.C., De Haan, A.D., & Prinzie, P. (2021). Early childhood internalizing problems, externalizing problems and their co-occurrence and (mal)adaptive functioning in emerging adulthood: A 16-year follow-up study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 56, 193–206. <https://doi.org/10.1007/s00127-020-01959-w>
- Arslan, İ.B., Boele, S., Dietvorst, E., Lucassen, N., & Keijsers, L. (2024). Within-family associations of parent–adolescent relationship quality and adolescent affective well-being. *Journal of Adolescence*, 1–17. <https://doi.org/10.1002/jad.12299>
- Belsky, J., Caspi, A., Moffitt, T.E., & Poulton, R. (2020). *The origins of you: How childhood shapes later life*. Routledge.
- Bernstein, D.A., Penner, L.A., Clarke-Stewart, A., & Roy, I.E.J. (2008). *Psychology* (8th ed.). Boston: Houghton Mifflin Company.
- Mason Stephens, J., Iasiello, M., Ali, K., van Agteren, J., & Fassnacht, D.B. (2023). The importance of measuring mental wellbeing in the context of psychological distress: Using a theoretical framework to test the Dual-Continua Model of Mental Health. *Behavioral Sciences*, 13(5), 436. <https://doi.org/10.3390/bs13050436>
- Lomas, T., Waters, L., Williams, P., Oades, L.G., & Kern, M.L. (2021). Third wave positive psychology: Broadening towards complexity. *The Journal of Positive Psychology*, 16(5), 660–674. <https://doi.org/10.1080/17439760.2020.1805501>
- Keyes, C.L.M. (2005). Mental illness and/or mental health? Investigating axioms of the complete state model of health. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3), 539–548. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.73.3.539>
- Seligman, M.E.P. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. In C.R. Snyder & S.J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 3–9). Oxford University Press.
- Seligman, M.E.P., Steen, T.A., Park, N., & Peterson, C. (2005). Positive psychology progress: Empirical validation of interventions. *American Psychologist*, 60(5), 410–421. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.5.410>
- Vojt, G., Skivington, K., Sweeting, H., Campbell, M., Fenton, C., & Thomson, H. (2018). Lack of evidence on mental health and well-being impacts of individual-level interventions for vulnerable adolescents: Systematic mapping review. *Public Health*, 161, 29–32. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2018.04.003>
- Weeland, J., Helmerhorst, K.O., & Lucassen, N. (2021). Understanding differential effectiveness of

behavioral parent training from a family systems perspective: Families are greater than “some of their parts”. *Journal of Family Theory & Review*, 13(1), 34–57. <https://doi.org/10.1111/jftr.12408>

Westerhof, G., & Keyes, C. (2010). Mental illness and mental health: The Two Continua Model across the lifespan. *Journal of Adult Development*, 17, 110–119. <https://doi.org/10.1007/s10804-009-9082-y>

World Health Organization (2006). *Constitution of the World Health Organization*. Geneva: World Health Organization.